

ASHBERY

John Ashbery

Izbrane pesmi

TIHOŽITJE S TUJCEM

Dajmo, Ulrich, veliki osmerokotnik
 Neba se premika čez naju.
 Kmalu se bo svet premaknil.
 Tvoje ljubimkanje, kaj je drugega
 Kot vihar v kozarcu vode?

Toda take nevihte izločajo tuje
 Sozvočje: sila Vsemogočnega,
 Skrčena na svoj neskončno mali izvor,
 Visi kot hvalnica čebel,
 Mlečno povešeni brezovi listi
 V brezvetrnem jesenskem dnevu

Imenuj to pojave ali konice igel,

Odročne kot bleščeči se odpadki nebes,
 Vendar pošastni okvir ostaja,
 Polni se z obžalovanjem, s slamo,
 Ali na drugi ravni z naglo milino
 Pojočega, padajočega snega.

Dobro jih prepričuješ,
 Naj pojejo s tabo.
 Nad tabo se pasejo konji in pozabljajo
 Svetlobo dneva v hlevu.

Ovijalka visi ob skalni steni.
 Koničaste strehe pričujejo.
 Celotna zasedba vlog je namišljena
 Zdaj, a tam spredaj, v senci, čaka preteklost.

VRT LAŽNE VLJUDNOSTI

Kje si? Kjer si, je edina stvar, ki jo ljubim,
 Vendar mi vedno uide, kot španski bezeg v svoje liste,
 Preveč zaposlen le za en sam odgovor, en sam ugovor.
 Poslednjič, ko te vidim, je prvi
 Začetek najinega časa skupaj, ko svetloba teh dni
 Ostaja enaka, tudi ko se krajšajo
 In stopajo v zaprego zime.

Medtem ko opazujem, kako se suši barva in kako raste trava,
 Me ne skrbi nič pretirano tragičnega.
 Zate imam tole topljivo čudodelno zdravilo, vstopnice
 Za prvo vrsto na koncertu, na katerega gredo vsi.

Moral bi
 Omiliti svoj slog, zgladiti svojo kožo, da bi dobila tisti sijaj,
 Ki je tako pomemben, tako da bodo nekateri

Lahko slišali, kaj govorim, medtem ko drugi izginjajo
 V zmedi nerazumljivih posnetih obvestil.
 Veliko stvari se je dogajalo tistega dne,

Poleg tega davkoplačevalci, ki so stopili do mene,
 Niso bili tisti, ki so bili pomembni,
 Ampak drugi gosti hotela,
 Ki bi jih lahko kdo opisal kot posvaljkane,
 Mrtvoudne. Ničvredno je dobra beseda za opis
 Tekmovanja med prihajajočimi in odhajajočimi valovi
 Za to, kdo v katerih ozkih prekopih se bo kdaj
 Pozneje spomnil izostrenih ogledov tistega časa,
 Priznanja in užitka.
 Kmalu je v morje zdrsnil,
 Najbolj naravno, kot v prostor, kjer bi rad bil.

Nikoli jih ni zanimalo niti se niso znova vrnili.
 A v šotoru v velikem neuspehu
 Je bilo vse dobro. Poleg tega nismo
 Resni, bi bil moral dodati.

PRIJETNEJŠE PUSTOLOVŠČINE

Prvo leto je bilo kot sladkorni obliv.
 Potem se je začela razkrivati torta.
 Kar je bilo tudi dobro, razen da pozabiš smer, v katero greš.
 Nenadoma te zanima neka nova stvar
 In ne veš, kako si prispel sem. Potem pride do zmede
 Celo zaradi sreče, kakor dim ...
 Besede postanejo težke, nekatere se prekopicnejo, druge zlomiš.
 Obrisi ponovno izginejo.

Presneto, to je slehernikova zgodba,
 Sentimentalno potovanje ... "Šel bom na sentimentalno potovanje,"
 In gremo, toda zbudiš se pod mizo sanje:
 Ti si ta sanja, tvoja sedma plast je.
 Niti za palec se nismo premaknili in vse se je spremenilo.
 Smo nekje blizu teniškega igrišča ponoči.
 Izgubimo se v življenju, toda življenje ve, kje smo.
 Vedno nas lahko najdejo z našimi družabniki.
 Si nisi vedno želel, da bi se zvil v klopčič kot pes in zaspal kot pes?

V naglici slovesov in umiranj (nov obrat)
 Je tudi prostor za beg iz življenja.
 Karkoli se zgodi, bo precej bistrourmno.
 Noben oral zdaj vendar ne bo znova sporen,
 Slike pa so stvar, ki nam je nikoli ne zmanjka.

PROČELJE

V pričakovanju dežja nosi obris dneva
 Svojo dušo kot klobuk, hrabro
 Proti globoko vrezanim oblakom in področjem
 Nenadnega drsenja iz mraza v mraz, ugankam

Podnebja, ki jih ne more razumeti.
 Nekje proti koncu
 Je hrepeniški pogled napeto šinil iz tistih oči
 In srečal tvoje v poslednjem razumevanju, pozno,

In začetki so prav tako često minili neopaženi,
 Kot bi zgodba lahko tako pomikala naprej svoje figure
 Obzirneje, tako prekoračujoč
 Omejitve navadnega zdravja in razuma,

Da bi drugače uvedla
Svoje dejstvo v to podobo. Vknjiženo je bilo,
Mora biti tam. In tako obrnemo stran,
Da razmislimo o začetku. To je vse, kar je.

ISKANJE SREČE

Zgodilo se je, da ni bilo mogoče iti vmes,
Med dvojnima pregradama, ki sta predstavljali
Enotno pročelje predmestnega nakupovalnega središča
V aprilu. Človek se je posvetil, kot je v navadi, drugim zanimanjem,

Kot je na primer plima v zalivu Fundy. Medtem se je nekdo
Povsem neopazen priplazil k tej meri vizij
Kot ogromna prikazen mačke, ki se dviga nad drobne miši,
Ki so nameravale odložiti mestno sejo spričo sence,

Predirne sence, preveč popolne v svojem nezaslišanem
Redu, da bi jo spet poklicali pred sodišče,
Ki jo je pričakal sleherni mehurjast jezik,
Ko je zahodni veter razpršil prve kaplje, in vendar

Je zavest, da bo odslej vedno tako,
Pripravila oči, da so omedlele, in ušesa, da so namenoma prezrla
svarila.

Vedeli smo, kako preživeti ob tem, kar dobimo spotoma, toda ideja,
Ki svari, ki čaka kot gozd, ne izpraznjena, vabi.

POKRAJINA, PO KATERI STRAŠI

Nekaj jih je pripeljalo sem. Bila je žetev miru
 Na zamegljenem popoldanskem pobočju, na katerem številni
 Izletniki niso pustili sledi. Pohodniki so potem šli vedno mimo
 In te tiho pozdravljali. In tam doli v kotu,

Kjer je rasel turški nagelj in še nekaj cenenih rastlin,
 Je ritem postal prisiljen, oslavljen, ko je pojenjal
 Med lončki in posodami za zalivanje in sadilno lopatko. Nobenih
 Ljudi ni bilo, toda povsod znamenja njihovega nedavnega slišnega
 mimohoda.

Raje se je vijugasto premikala skozi trsje in on je
 Okopaval zemljo v upanju, da bosta nekega dne postala srečna,
 Ko bosta premišljevala o uspehu: taka rodovitnost. Legenda.
 Prišel je zdaj, prepričan o njenem pletenem pozdravu,

Sončna luč in senca, in velik občutek za to, kar je bilo
 Zavrženo med potjo, da bi prispela v to sotesko. Zakaj so se poučeni

Skrivaj zabavali, ko sta onadva ponoči lepila letake?
 Čez dan je komaj kdo prišel naokoli in ju videl.

Tudi onadva sta mislila, da je to pravi način za zasnovo
 Kmetije, ki bo morala biti pozneje izkoreninjena, da bi
 Naredila prostor za nove planjave in gore, ki bodo na vrsti pozneje,
 Da jih pokonča ocean, ko vzame stvar v svoje roke,

Kjer se je končal ledenik in v grmenju kipečega morja
 In skal, se nekaj, ta ali oni ton izgubi
 In to imamo, da se lahko ozremo nazaj, ne veliko, temveč
 Znamenje malenkostne ureditve naših dni, kot je bilo ustvarjeno in
 nas

Skozse vodilo za nos in zdaj se je bilo zgodilo

In imamo ga, da ga gledamo, in moramo ga gledati
Zaradi dobrote, ki jo ima, dobrote, ki se je skrčila od
Obrisa, ki ga obdaja v kupčku ali prgišču v bližini središča.

Drugi ji pravijo starost ali neumnost, in mi, ki živimo
V tem blagu, vemo, da lahko le ona očara drago dušo,
Ki ustvarja sanje skozi noč, ki se na koncu
Podirajo z elegantnim rjoventjem, kot vetrni zvončki, ki se zibljejo
nad

Navidezno vasjo. To je naša najboljša priložnost, da pridemo
Neopaženi v sanje, in vse, kar je zunanost rekla o njih,
Noseč vse tisto nazaj k izviru tolikerih dragocenosti,
Med eno poznejših predstav si vprašal, zakaj ji pravijo "čudež",

Saj se ni nikoli nič zgodilo. To, seveda, je bil
Čudež,

Ampak ti si hotel vedeti, zakaj je toliko dejanj vzelo nase
Toliko življenja

In še vedno uspelo ostati zvesto sebi, nebrizno, smehljajoč se in
vljudno.

Naj se tako zgodi življenje? Bržčas ne bomo
Nikoli vedeli,

Dokler se njegova krinka ne spremeni v nas: šipkov čaj za pritisk
In dolgo relativnost, dokler ne postane nadih rdeče pod mostom
V nespremenljivi noči, in klice vetra razumemo kot srečne, izrazite.

Kako je lahko tista slika treščila z zidu, ko pa ni bilo nikogar v
Sobi?

Vsaj steklo ni razbito. Vseč mi je, kako so zvezde
Naslikane na njem in tiste, ki so naslikane ob njem.
Vrata se odpirajo. Mož, ki ga nikoli nisi videl, stopa v sobo.
Pravi ti, da je čas, da greš, vendar lahko ostaneš,

Če hočeš. Odvrneš, da ti je vseeno.

Šele pozneje, potem ko se je hiša materializirala nekje drugje,
Si se spomnil, da si ga pozabil vprašati, kakšno obliko bo imela
Sprememba.

Toda bržkone je bolje tako. Zdaj sta čas in zemlja
Istovetna.

Spojena za vedno.

Izbral, prevedel in spremno besedo napisal **Aleš Debeljak**

John Ashbery se je rodil 1927 na kmetiji v ruralnem Sodusu v ameriški zvezni državi New York. Po šolanju na koledžu Deerfield in harvardski univerzi je magistriral na univerzi Columbia v New York Cityju. S Fulbrightovo študentsko stipendijo je 1955 odšel v Pariz, kjer je zbiral gradivo za doktorat o ustvarjalnih postopkih francoskih nadrealistov, zlasti Reymonda Russela in Reymonda Queneauja. Na njegovo delo so poleg nadrealistov močno vplivali tudi simbolni svetovi in radikalne estetske, če že ne življenjske vizije Rimbauda in Lautréamonta.

O tem vplivu na povsem neposredni ravni govori tudi Ashberyjeva predzadnja knjiga pesmi z naslovom *Hotel Lautréamont* (1992). O njej ugledni ameriški literarni kritik in zgodovinar Harold Bloom, sicer pesnikov pomembni tolmač in zagovornik, v redko priznavalnem tonu pravi: "Ashberyjeva knjiga *Hotel Lautréamont* me je neskončno ganila. Ashbery pri petinšestdesetih sledi Wallaceu Stevensu in W. B. Yeatsu v osupljujočem naporu, da bi dosegel svežo veličino, ne da bi nihal in se ponavljal. Zdi se, da Ashbery pomeni za drugo polovico tega stoletja to, kar sta za prvo pomenila Stevens in Yeats."

Ashbery je v desetih letih pariškega življenja pisal likovne kritike za dnevnik *The International Herald Tribune* in za revijo *Art News*; zbrane so v njegovi knjigi *Reported Sightings* (1989). Po povratku v Ameriko je pisal likovne kritike za tednik *Newsweek* in revijo *New York*, do leta 1972 pa je bil tudi glavni urednik *Art News*. Predaval je na različnih univerzah, zdaj pa na koledžu Bard v državi New York predava ustvarjalno pisanje kot profesor, ki zaseda odlično katedro sklada Charlesa P. Stevensona, Jr.

Za svoje pesniško delo je prejel vrsto nacionalnih in mednarodnih nagrad; omeniti kaže le najuglednejše: Ruth Lilly, Pulitzerjevo, Feltrinellijevo, nagrado Bollingen, najvišjo ameriško nagrado za književnost (National Book Award) in nagrado zveze ameriških literarnih kritikov (National Book Critics Circle Award). Je tudi član ameriške Akademije za umetnost in književnost in rektor elitne Akademije ameriških pesnikov. V akademskem letu 1988/89 je bil profesor za poezijo na Harvardu (profesorsko mesto Charles Eliot Norton), se pravi, da je zasedel izredno prestižno katedro, ki jo vsako leto ponudijo le najboljšim svetovnim pesnikom in pisateljem (Octavio Paz, Czeslaw Milosz, Italo Calvino itd).

Ashbery je doslej izdal šestnajst knjig pesmi; izmed njih je na tem mestu mogoče omeniti le nekatere najpomembnejše in najnovejše: *Self-Portrait in a Convex Mirror* (1975), ki je pobrala večino nagrad, *Houseboat Days* (1977), *Shadow Train* (1980), *A Wave* (1984), *April Galleons* (1987), *Flow Chart* (1991), *Hotel Lautremont* (1992), *And The Stars Were Shining* (1994).

Pesnikovo delo preigrava množico estetskih form, zlasti pri srcu pa mu je dolga epska pesnitev po Whitmanovem vzoru. Kot pravi sam, so njegove pesmi "paradigme vsakdanje eksistence", v katerih njegov nenehno iščoči duh prisluškuje naključnim in neurejenim čutnim, vizualnim in taktilnim vtisom in privlačnostim (večinoma) urbanega življenja v modernem megapolisu, ki jih hiti ne le registrirati, ampak tudi predelovati v svojevrstno metafiziko vsakdanjosti.

"Zanima me način, kako se skozme cedi neposredno izkustvo," pravi pesnik, ki je v svojih epskih pesnitvah in liričnih slikah ustvaril domiselni in zelo izviren portret divje utripajočega, pulzirajočega in nepredvidljivega kulturnega utripa v sodobni Ameriki, portret, ki je na površinski ravni sicer res nenavadno enigmatičen predvsem zaradi prelomljene skladnje in potujitvenega izbora besed, vendar pa v svojih globinskih strukturah estetsko in filozofsko razkriva načine, kako sprejemamo informacije zunanjega sveta in kako si iz njih sestavljamo vedno znova le zasilne pomene in iščemo smisel v menadrih mnogovrstnih možnosti jezika, onstran katerega za Ashberya izkustvo resničnosti bržkone sploh ne obstaja.

Ashberya je v mladosti zaznamovalo intenzivno druženje s Frankom O'Haro in pesniki ter slikarji t. i. "New York School" (tu sta si podajala roke slikarski abstraktni ekspresionizem na eni ter pesništvo urbane nerveze na drugi strani); razvil je izredno samosvoj jezikovni izraz, v katerem raziskuje dvoumnost in produktivnost mnogovrstnih stikov med tradicijo in eksperimentom (Whitman in nadrealisti), da bi opisal skrivnostne razsežnosti sanjske pokrajine, ki jo imenujemo vsakdanje življenje.